Martin Šolc
partner Kocián Šolc Balaštík

Totalitní hříchy současného práva

Když klient nadává na špatné zákony, říkám, že jde o věc mnohem obecnější. Problém vidím v tom, že jsme během dvou totalit zapomněli, co vlastně právo je, a to hlavně ve dvou směrech.

Za prvé si neuvědomujeme, že zákon nemůže být tak jasnozřivý, aby dokázal na všechny situace pamatovat konkrétně. Dobrému právníkovi nestačí znát paragrafy, ale musí si uvědomovat principy, na kterých zákon stojí, a nedokonalé paragrafy podle nich vykládat a používat na situace, na které zákon nepamatoval. Mohu to ilustrovat na řadě příkladů. Na odborech, jež hrozí občanskou neposlušností, protože si soud dovolil vztáhnout to, jak dlouho předem je třeba ohlásit stávku zaměstnaneckou, i na stávku politickou. Nebo na panu prezidentovi, který občas nechce rozumět tomu, že když ústava pro něco nestanoví lhůtu, znamená to, že se to má udělat co nejdřív.

Místo toho pořád voláme po nových ustanoveních – nestačí nám například charakterizovat podvod, a pokud charakteristika nefunguje, pokusit se ji vyložit. My ale chceme postihnout jmenovitě podvod úvěrový, pojistný, dotační a bůhvíjaký ještě, vedeni slepou nadějí, že jednou je dokážeme vyjmenovat všechny. Bezděky tím dosahujeme toho, že co není popsáno konkrétně, zůstává často bez postihu.

> My ale chceme postihnout jmenovitě podvod úvěrový, pojistný, dotační a bůhvíjaký ještě, vedeni slepou nadějí, že jednou je dokážeme vyjmenovat všechny.

Druhé nepochopení se týká toho, že právo musí být nad námi všemi. Nejen nad vámi a nade mnou, ale i nad poslanci, kteří vrtí hlavou nad tím, jak si mohl Ústavní soud dovolit zrušit nezbytné předčasné volby nebo zasáhnout do zásadního programu škrtů v oblasti stavebního spoření. Dokonce i nad prezidentem, který občas okomentuje rozhodnutí soudu jako příliš politická.

Vždyť co jiného odlišuje skutečný stát vlády práva od totality, která právo formálně dodržuje, ale na jeho principy kašle? Za prvé odvaha soudů vykládat nedokonalé právo podle jeho účelu a nehledět přitom, komu svým rozhodnutím zkříží cestu – vždyť proč by jinak byla ta holka, která představuje spravedlnost, slepá. Za druhé to, jak jsme schopni přijímat rozhodnutí soudu, která se nás týkají a nelíbí se nám. Zda se umíme zdržet kliše odsuzujících soud tu jako zkorumpovaný, tu jako slouhu vlády, tu jako samozvanou třetí komoru parlamentu. Všimněme si, že k podobným klišé se neuchýlil ani prezident nejmocnější země světa, když mu soud uložil, aby vydal zničující pásky s nahrávkami vlastních rozhovorů. Ani jiný prezident stejné země, když mu soud nařídil, aby určitá pravidla byla respektována i na Guantánamu. Tou druhou věcí, kterou jsme za totality ztratili, je totiž pokora před právem.